

МІСЦЕ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЗВО

THE ARTICLE IS DEDICATED TO THE ISSUE OF THE TRAINING
OF SCHOOL SPECIALISTS WITH THE HELP OF INNOVATIVE-INTERACTIVE
TECHNOLOGIES

Стаття присвячена питанню підготовки фахівців ЗВО за допомогою інноваційно-інтерактивних технологій. Актуальність даного питання обумовлена тим, що підготовка фахівця ЗВО нині потребує впровадження нових методик та способів навчання, оскільки лише так можна забезпечити ефективний навчальний та освітній процес. Так, кожен фахівець, який працює у ЗВО, повинен не лише розвивати власні знання, але і вміти сформувати своєрідний погляд на світ у своїх студентів. Досить часто це неможливо без сучасних педагогічних технологій, які дозволяють повноцінно подати матеріал та розвинути у студентів певні компетентності.

У роботі висвітлюється сутність терміна «інноваційно-інтерактивні технології» та його основні аспекти. Розкривається вплив інноваційно-інтерактивних технологій на життєдіяльність людини та функціонування установи. Розглядається необхідність впровадження інноваційних та інтерактивних технологій в освітній процес під час підготовки фахівців ЗВО.

У роботі розкривається сутність інноваційної технології навчання. Визначено специфіку таких видів інноваційної технології як креативна, педагогічного спілкування, терапевтична. Описується значимість креативної технології в аспекті розвитку нестандартного мислення та формування нового бачення навколишньої дійсності. Визначається специфіка педагогічного спілкування як способу формування дискусії між студентами та викладачами. Наводиться характеристика терапевтичної технології як способу розслаблення фахівців під час вивчення складних питань.

Описується сутність інтерактивних технологій навчання фахівців ЗВО. Аналізуються такі технології як «акваріум», «мозковий штурм», рольова гра. Визначається місце рольової гри в набутті практичних навичок фахівця під час виконання посадових обов'язків. Здійснюється характеристика «мозкового штурму» як способу швидко та якісно прийняти рішення. Описується технологія «акваріум» як спосіб доведення аргументів щодо певного питання.

У статті узагальнюється стан розвитку інноваційно-інтерактивних технологій у підготовці фахівців ЗВО. Аналізуються основні стадії впровадження таких технологій та специфічні риси кожного етапу. Визначається вплив ринку освітніх послуг на особливості підготовки фахівців ЗВО.

Ключові слова: викладач, інноваційні технології, інтерактивні технології, навчальний процес, навчання, освітній процес, фахівець ЗВО.

The article is devoted to the issue of training of vocational training specialists with the help of innovative and interactive technologies. The relevance of this issue is due to the fact that the training of a vocational training specialist now requires the introduction of new methods and methods of training, as this is the only way to ensure an effective training and educational process. Thus, every specialist working in a higher education institution must not only develop his own knowledge, but also be able to form a unique vision of the world in his students or pupils. Quite often, this is impossible without modern pedagogical technologies that allow you to fully present the material and develop certain competencies in students.

The work highlights the essence of the term "innovative and interactive technologies" and its main aspects. The influence of innovative and interactive technologies on human life and the functioning of the institution is revealed. The need to introduce innovative and interactive technologies into the educational process during the training of higher education specialists is considered.

The work reveals the essence of innovative learning technology. The specifics of such types of innovative technology as creative, pedagogical communication, and therapeutic are determined. The significance of creative technology in terms of the development of non-standard thinking and the formation of a new vision of the surrounding reality is described. The specificity of pedagogical communication as a way of forming a discussion between students and teachers is determined. The characteristics of therapeutic technology as a way to relax specialists during the study of complex issues are given.

The essence of interactive technologies of training of specialists of higher education is described. Such technologies as "aquarium", "brainstorming", role-playing game are analyzed. The place of role-playing in the acquisition of practical skills of a specialist during the performance of official duties is determined. The characterization of "brainstorming" is carried out as a way to quickly and efficiently make a decision. The "aquarium" technology is described as a way of proving arguments on a certain issue.

The article summarizes the state of development of innovative and interactive technologies in the training of vocational training specialists. The main stages of implementation of such technologies and specific features of each stage are analyzed. The impact of the market of educational services on the specifics of the training of higher education specialists is determined.

Key words: teacher, innovative technologies, interactive technologies, educational process, training, educational process, specialist in higher education.

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.35>

Шестакова С.О.,

канд. філол. наук, доцент,
завідувач кафедри державно-правових
дисциплін та українознавства
Сумського національного
аграрного університету

Юдіна С.П.,

канд. економ. наук,
ст. науковий співробітник,
завідувача сектором відділу
науково-дослідної роботи
та атестації наукових кадрів
Державної наукової установи
«Інститут модернізації змісту освіти»

Пахомова Т.О.,

докт. пед. наук, професор,
професор кафедри англійської
філології та лінгводидактики
Запорізького національного
університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сьогодні питанню підготовки фахівців закладів вищої освіти (далі – ЗВО) приділяється значна увага в науковій та практичній сферах. Сучасний викладач – це особа, яка повинна не лише на високому рівні знати власну дисципліну, але і вміти знаходити індивідуальний підхід до кожного студента, володіти новітніми технологіями. При цьому традиційне навчання поступово замінюється іншими формами, що призводить до впровадження у процес підготовки фахівців ЗВО інноваційно-інтерактивних технологій.

Варто відзначити, що підготовка фахівців ЗВО – це комплексний процес. Впровадження нових методів та прийомів підготовки передбачає цілеспрямовану роботу із викладачами та аналіз запитів ринку освіти. З огляду на це неможливо застосовувати інноваційно-інтерактивні технології в підготовці фахівців ЗВО, якщо відсутнє чітке розуміння того, що це дійсно буде ефективним для надання їм навчального матеріалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання місця інноваційно-інтерактивних технологій у підготовці фахівців ЗВО розглядалося такими вітчизняними дослідниками, як А. Єрмоленко [6], Г. Єфремова [7], Ю. Колісник-Гуменюк [8], В. Староста [11], В. Шевченко [12]. Згідно з дослідженнями цих науковців, інноваційно-інтерактивні технології в підготовці фахівців ЗВО є вимогою часу, адже сучасний спеціаліст має бути універсальним та володіти ґрунтовною базою знань із різних аспектів предметної галузі.

Також дане питання розглядалося і зарубіжними дослідниками. Зокрема, це праці К. Ахтенхаген [13], Н. Берга [14], П. Діленборга [15]. Підготовка фахівців ЗВО, на думку зазначених науковців, безпосередньо залежить від матеріально-технічного забезпечення бази підготовки, країни навчання, майбутньої дисципліни фахівця.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На попередніх етапах дослідження даного питання було мало приділено уваги саме інноваційним та інтерактивним технологіям у підготовці фахівців ЗВО. При цьому є багато напрацювань, що стосуються питання використання цих технологій у підготовці студентів та учнів. Крім того, не виокремлено, які технології використовуються найчастіше.

Мета статті – визначити місце інноваційно-інтерактивних технологій у підготовці фахівців ЗВО.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі підготовки фахівців ЗВО питання застосування інноваційно-інтерактивних технологій є досить актуальним. Це обумовлено тим, що нестандартні способи та методи навчання майбутніх фахівців дозволяють досягти кращих результатів в освітньому процесі. З огляду на це інноваційні

та інтерактивні технології часто застосовуються для підготовки майбутніх спеціалістів.

Варто зазначити, що нині відсутнє єдине визначення поняття «інноваційно-інтерактивні технології». У загальному розумінні це «нові види технологій, спрямовані на відображення змін у навколишній дійсності, а також спрямовані на формування в особистості навичок критичного мислення та вмінь адаптації до змін» [8, с. 2]. Фактично, це новітні методи подачі знань та інформації, які дозволяють людині швидше соціалізуватися.

До того ж інноваційно-інтерактивні технології впливають на різні сфери діяльності людини. Зокрема, вони дозволяють швидше виконувати працю та більш якісно завершувати складні завдання, сприяють творчому підходу до розв'язання проблем, формують нове бачення людини навколишньої дійсності. Ці технології не просто створені для полегшення управління процесами та людьми, а сформовані відповідно до потреб людини в забезпеченні її життєдіяльності [1, с. 17].

Необхідно зауважити, що інноваційно-інтерактивні технології значно впливають на освітній процес у вищій школі. Так, у сучасних умовах, коли традиційний формат навчання переважно замінений на дистанційний, майбутній фахівець повинен вміти працювати із новими технологіями та більш оптимально розраховувати свій робочий час. До того ж викладач повинен так надати навчальний матеріал, щоб фахівець усвідомив його із практичного аспекту, а не із теоретичного. Тут необхідним є застосування саме інноваційно-інтерактивних технологій [13, с. 230].

Впровадження інноваційних та інтерактивних технологій у навчальний процес ЗВО обумовлено тим, що освітній заклад прагне підготувати універсального фахівця, який зможе працювати на різних посадах у межах своєї спеціалізації. Для цього потрібно застосовувати такі методи та прийоми, які дозволять сформуванню висококваліфікованого майбутнього спеціаліста [14, с. 105].

Водночас впровадження інноваційно-інтерактивних технологій є тривалим процесом. Для цього адміністрація ЗВО повинна виконати наступні кроки. Першочергово, це дослідження ринку та запитів щодо спеціалістів, та з'ясувати, які фахівці їм потрібні, із якими знаннями та вміннями, які навички у них мають бути розвинені [2, с. 75]. Дослідження сайтів з пошуку роботи та офіційних сайтів ЗВО у розділі «Вакансії», дозволило виявити, що крім стандартних вимог до професійних знань, від майбутнього фахівця ЗВО вимагаються такі навички як вміння замотивувати студентів, правильно організувати заняття, ефективно подати матеріал, користування новітніми комп'ютерними технологіями в освітньому процесі, організовувати методичну роботу.

Потім варто розробити навчальну програму для підготовки фахівців ЗВО. Програма має враховувати потреби ринку та можливості самого закладу щодо підготовки фахівців ЗВО. Крім того, необхідно щоб програма відповідала реальним запитам представників ЗВО щодо майбутніх фахівців, зокрема, це мають бути розроблені такі види діяльності, опанувавши які, спеціаліст зможе самореалізуватися та знайти їм гідне застосування. Наприклад, якщо фахівець опанує певну електронну систему, то він повинен розуміти, що під час роботи у ЗВО, він зможе її використовувати [15, с. 12].

Також важливо, щоб навчання інноваційно-інтерактивним технологіям відповідало сучасним вимогам до професійної діяльності. До прикладу, це методи та прийоми формування у фахівців ЗВО знань про особливості проведення тренінгів, ділових ігор, форумів, круглих столів. Тобто це ті форми навчання, які будуть доступними для сприйняття фахівцями і які вони зможуть відтворити під час своєї діяльності.

Крім того, впровадження інноваційно-інтерактивних технологій повинно досліджуватися в аспекті моніторингу активності використання тих чи інших технологій. Наприклад, під час своєї викладацької діяльності фахівець може вказати, які технології були ним використані, як саме, як це вплинуло на навчальний процес. Це дозволить зрозуміти, які методи та прийоми навчання доцільно пропонувати спеціалістам і які з них вони будуть використовувати у своїй діяльності [5, с. 25].

Загалом інноваційні та інтерактивні технології спрямовані на розвиток фахівців ЗВО нових знань. Отримані ними вміння та навички, дозволяють впроваджувати в освітній процес ті новації, які актуальні саме на даний час. Також це сприяє розвитку у них креативного мислення та творчого бачення освітнього процесу.

Можна відзначити, що під час підготовки фахівців ЗВО доцільно використовувати наступні інноваційні технології. Це продемонстровано на рис. 1.

Креативна технологія є однією з ключових у підготовці фахівців ЗВО. Її особливість полягає у тому, що спеціаліст постає як творча та гармонійна особистість, що повинна займатися не лише власним саморозвитком, але і саморозвитком своїх студентів. Так, фахівець ЗВО отримує розуміння того, що креативний викладач здатен цікаво подати матеріал та сформувати у своїх студентів єдине бачення навчальної дисципліни. Водночас креативність проявляється не лише у нестандартному підході до освітнього процесу, але й у вмінні проявити гідно свої компетентності та продемонструвати свою педагогічну майстерність.

Формування креативної технології відбувається у фахівців ЗВО шляхом навчання їх того, як можна знаходити новизну у подачі матеріалу, демонструвати гостроту мислення, презентувати творчий підхід до розв'язання складних питань, знаходити аналогії між різними процесами. При цьому фахівець повинен усвідомити, що креативність можлива незалежно від умов навчального середовища. Адже спеціаліст, що вміє креативно мислити, здатний самостійно створити сприятливі умови для розвитку знань студентів [9, с. 17].

Технологія педагогічного спілкування виявляється у тому, що фахівець ЗВО повинен вміти вести дискусію зі студентами. Так, необхідно сформувати у спеціаліста розуміння того, що студентський колектив прагне отримувати не просто теоретичні знання, а обговорювати із викладачем певні проблемні питання. Тому викладач повинен вміти вивести студентів на розуміння того, що вони самі прагнуть почати дискусію. Навчання цієї технології відбувається за допомогою практичних занять, де педагогічне спілкування розглядається як компонент педагогічного мистецтва.

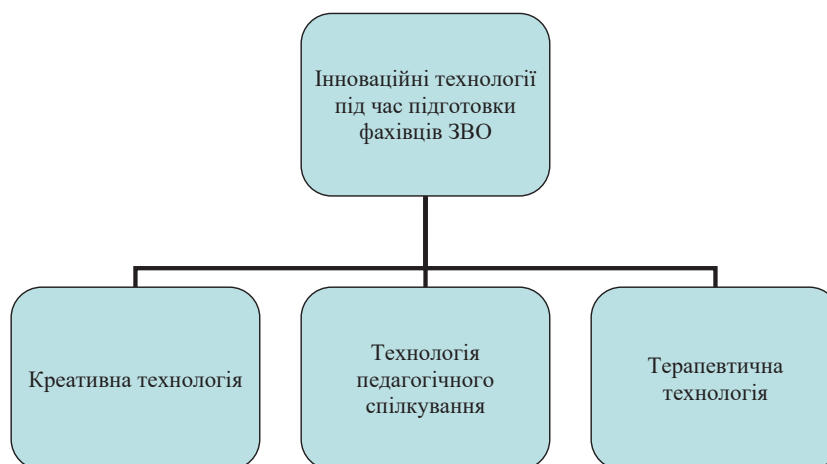

Рис. 1. Інноваційні технології під час підготовки фахівців ЗВО

Терапевтична технологія полягає у тому, що фахівці отримують знання про те, які психологічні перешкоди на шляху до отримання знань можуть бути у студентів. Це вміння не просто зрозуміти стан студентів, а навчатися допомагати їм та вирішувати разом з ними складні питання. Навчання терапевтичної технології відбувається шляхом засвоєння спеціалістами знань про технології стабілізації морального стану способами образотворчого мистецтва, музики, ліплення. Наприклад, якщо викладач англійської мови пропонує певну тему, то прослуховування англійської мови із цієї проблематики, дозволить не лише швидше засвоїти знання, але і морально відпочити. Зокрема, фахівець може використовувати цю технологію під час вивчення складних тем зі студентами, щоб вони могли психологічно розслабитися [12, с. 390].

Одночасно з цим, інтерактивні технології теж потребують впровадження у процес підготовки фахівців ЗВО. Використання інтерактивних технологій на заняттях сприяє активізації уваги, мислення, уяви, сприйняття, пам'яті, творчих здібностей, пізнавальних інтересів [10, с. 1].

Інтерактивні технології є пріоритетною метою навчально-виховного процесу і зі свого боку забезпечують активний розвиток пізнавального інтересу фахівців, підвищують успішність навчання, забезпечують повноцінний інтелектуальний і фізіологічний розвиток. Використання інтерактивних технологій в навчальному процесі під час підготовки фахівців допомагає сформувати новий стиль між відносинами в педагогічному колективі, коли процес передачі інформації йде не від однієї особи до багатьох, а від всіх до всіх [7, с. 4].

На сучасному етапі підготовки фахівців ЗВО використовуються різні інтерактивні технології. Однією з найпоширеніших є рольова гра. Її сутність полягає у тому, що одна особа-спеціаліст ніби практикує свою діяльність і розігрує постановку, де займає певну роль, а інша особа виконує роль його співрозмовника. Важливо, щоб тематика рольових ігор відповідала дійсності й розширювала уявлення фахівця про можливі ситуації. Наприклад, якщо фахівець працює викладачем, то сюжетом рольових ігор може бути ситуація, де викладач не хоче ставити бажаний бал студенту, а той використовує маніпулятивні техніки впливу [3, с. 36; 11, с. 232].

Також до інтерактивних технологій можна віднести «мозковий штурм». Його особливість полягає у тому, що фахівець обдумує складне питання і намагається швидко знайти розв'язання. Ця технологія хоч і є непростю для застосування, однак дозволяє за короткий проміжок часу вирішити наявну проблему [4, с. 35].

Прогресивною інтерактивною технологією є «акваріум». Її сутність полягає у тому, що фахівці діляться на 2 групи й кожна група пропонує

протилежне розв'язання певного питання. При цьому є також слухачі, які визначають правильність вирішення проблеми кожною групою. Водночас важливо, щоб у процесі такого колективного обговорення виникали нові ідеї, які дійсно сприятимуть розв'язання складних питань [6, с. 37].

Крім цього, в підготовці фахівців використовуються також і інші інтерактивні технології. Зокрема, це ділові ігри. Значимість ділових ігор полягає в тому, що фахівець відіграє за сюжетом, згідно з яким він безпосередньо виконує свої посадові обов'язки. Звісно, якщо рольова гра включає і неформальні ситуації, то тут лише ті ситуації, які обмежені перебуванням на конкретній посаді у ЗВО. Ця технологія важлива для розвитку навичок ефективного вирішення професійних завдань.

Ігри-омнібуси теж доцільно використовувати як ефективний метод навчання. Зокрема, сутність омнібусу полягає в тому, що одна команда розробляє сценарій, де крім неї, участь братиме і друга команда. До того ж друга команда не може виставляти свої умови чи обговорювати якісь можливі поступки. Зокрема, це важливо для фахівця через те, що якщо викладач пропонує певний формат заняття, то він повинен дотримуватися саме його, а не брати до уваги думку студентів, якщо це негативно вплине на навчальний процес.

Ігри-експерименти мають позитивний вплив, який виявляється в тому, що фахівець наочним способом демонструє сутність певного процесу. Така технологія є цікавою та легкою в застосуванні. Зокрема, викладач психології може запропонувати студентам певні експерименти в ігровій формі, які дозволяють дослідити вплив певного явища на психічні процеси [8, с. 2].

Відеотренінги є технологією, яка виявляється в тому, що необхідну інформацію студенти отримують із відеозвернення викладача. Це важливо в сучасних умовах, коли навчання здебільшого має відеоформат. З огляду на це фахівцю необхідно навчитися не просто працювати із новітніми технологіями, а вміти правильно презентувати матеріал засобами новітніх технологій.

Вправи у групах передбачають розвиток вмінь співпрацювати в команді. Для викладача ЗВО це важливо у тому аспекті, що він повинен вміти не лише комунікувати із студентами, але і із колегами, а також із педагогічним колективом загалом. Відповідно, викладач, що вміє організовувати групову роботу, також може отримати високі результати в навчанні вихованців.

Метод незакінчених речень є цікавим у практичному застосуванні. Його сутність полягає в тому, що викладач вказує на початок речення, а студент має його продовжити. Вміння працювати із такою формою дозволяє викладачу не тільки перевірити знання студента, але і дізнатися про його світогляд та професійну спрямованість.

Метод «Прес» спрямований на висловлення власної позиції. Фахівець повинен вміти довести свою думку та навчити студентів аргументувати. Такий метод корисний при викладанні дисциплін, де логіка та доказовість є основними аспектами роботи. Наприклад, це спеціальності правового, педагогічного, медичного напрямку.

Метод «Займи позицію» дозволяє викладачу відтворити свою думку щодо спірного питання. Тут важливо навчитися вести дискусію із того питання, де є багато нюансів та гострих питань. Викладач повинен володіти такими знаннями, щоб уміти довести свою думку із питань, які стосуються зокрема, історії, права, релігії, етики [8, с. 4].

Як наслідок, поєднання інтерактивних та інноваційних технологій сприяє становленню фахівця ЗВО як спеціаліста, що володіє універсальними навичками та може гідно представити свій потенціал. Водночас такі технології при підготовці фахівців є досить важливими та дозволяють презентувати студентам свої знання досить ґрунтовно.

Висновки. Отже, питання визначення місця інноваційно-інтерактивних технологій у підготовці фахівців ЗВО є досить актуальним. Це обумовлено зростанням уваги до процесу підготовки фахівців. Водночас застосування інноваційних та інтерактивних технологій сприяє розвитку компетентностей фахівця та дозволяє йому самореалізуватися. Особливо важливими у цьому процесі видаються такі види інноваційної технології, як креативна, педагогічного спілкування, терапевтична технологія. Основними інтерактивними технологіями визнаються такі, як «акваріум», «мозковий штурм», рольова гра, ігри-омнібуси, ігри-експерименти, відеотренінги, метод «прес», метод «займи позицію» та інші, використання сприятиме розвитку повноцінної особистості фахівця ЗВО.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бахтіярова Х. Інноваційні технології навчання: навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів. Київ : НТУ, 2017. 172 с.
2. Березкін О. Використання інноваційних освітніх технологій під час підготовки фахівців інженер-

них спеціальностей. *Теорія і методика професійної освіти*. 2020. Вип. 29. С. 75-77.

3. Волкова Н. Інтерактивні технології навчання у вищій школі. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.

4. Гур'янова О. Застосування інтерактивних технологій навчання при викладанні харчових технологій для студентів напрямку «Професійна освіта». Наукові записки. Випуск 8. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина IV. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. С. 32-39.

5. Гусак Л. Інноваційні технології у вищій школі. *Інтерактивний освітній простір ЗВО*. 2021. Вип. 1. С. 25-28.

6. Єрмоленко А. Інтерактивні технології навчання. Біла Церква: БІНПО, 2022. 37 с.

7. Єфремова Г. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: колективна монографія. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 444 с.

8. Колісник-Гуменюк Ю. І. Методичні вказівки до вивчення модуля «Інноваційні та інтерактивні технології навчання»: наук. метод. Розробка. Львів: ЛННЦПО, 2018. 24 с.

9. Прокопів Л. Інноваційні освітні технології. Конспекти лекцій. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2020. 171 с.

10. Староста В. Інтерактивні методи навчання: практичний аспект. *Збірник наукових праць ЗОІППО*. 2017. Вип. 1. С. 1-6.

11. Староста В. Технології інтерактивного навчання: сутність, класифікація. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*. 2019. Вип. 1. С. 232-237.

12. Шевченко В. Сучасні методи та технології навчання у вищій школі України. *Education and Training*. 2020. Вип. 2. С. 389-399.

13. Achtenhagen C. The impact of digital technologies on vocational education and training needs: An exploratory study in the German food industry. *Education + Training*. 2019. Vol. 6. Pp. 222-233.

14. Bergh N. Using technology in Vocational Education and Training: Bringing education delivery and assessment into the present day. *Academia*. 2020. Vol. 5. Pp. 102-109.

15. Dillenbourg P. Educational Technologies for Vocational Training. Lausanne: EPFL, 2022. P. 122.